

We zagen dat het goed was...

Resultaten van de watervogeltellingen in de Bourgoyen-Ossemeersen

Kemphanen

Smient (foto Alain Verstraete)

BENNY COTTELE

Net als de vorige zestien winters speurden de Gentse Natuurpunter de Bourgoyen-Ossemeersen af op zoek naar watervogels. Het blijft niet bij speuren alleen, maar er wordt ook duchtig geteld. Wellicht bent u deze personen al tegen gekomen. Je ziet ze om de veertien dagen opduiken op zaterdagmorgen, gewapend met verrekijker, telescoop, kaarten en potlood. Aan de hand van deze telresultaten proberen we een beeld te krijgen van de overwinterende watervogelpopulatie in ons gebied. In dit artikel presenteren we u kort de resultaten van deze winter. Vorig jaar spraken we nog over een schitterende winter (Snep! nr. 2 van vorig jaar). Benieuwd of dit ook zo is dit jaar?

Deze winter werd er naar gewoonte twaalf keer geteld. Deze tellingen starten steeds half oktober, op het moment van de eerste internationale watervogeltelling, die in Vlaanderen gecoördineerd wordt door het Instituut voor Natuurbehoud. In totaal zijn er zes van deze internationale tellingen, die steeds halverwege de maand plaats vinden (tot midden maart). Wij tellen per maand nog één maal extra (in het begin of op het einde van de maand). Tijdens deze twaalf tellingen mochten we 21 verschillende tellers begroeten. De namen kunt u vinden in de bijgevoegde tabel.

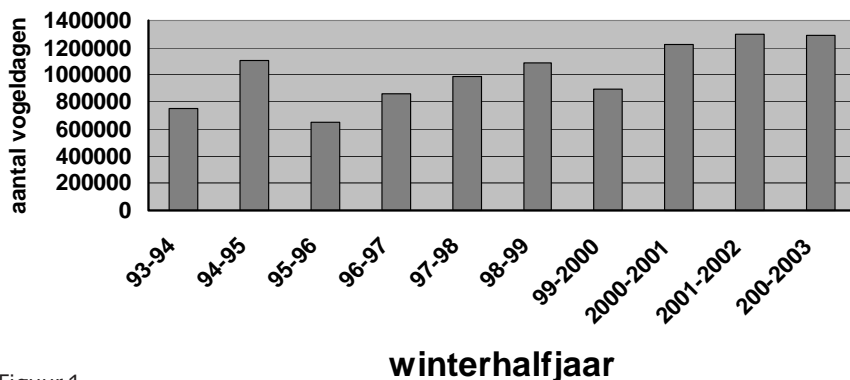
Totaal aantal wintervogels

Deze winter werd het tweede hoogste aantal vogeldagen geteld sinds de gecoördineerde tellingen (zie figuur 1). Het aantal vogeldagen is een schatting van het aantal dagen dat de individuen van alle getelde soorten in het gebied in een bepaalde periode hebben doorgebracht. Of met andere woorden, als we iedere dag (vanaf begin oktober tot eind maart) alle vogels zouden tellen en daarvan de som maken, dan bekomen we voor al deze soorten het aantal vogeldagen. Figuur 2 toont het verloop van de totale, reële aantallen watervogels, waarbij we kunnen stellen dat de meeste vogels aanwezig waren tussen half november en half februari. We zien wel twee dipjes tijdens deze periode, maar deze zijn te verklaren. De overstroomde meersen van de Bourgoyen waren toen namelijk dichtgevroren, en de meeste watervogels zijn nu eenmaal afhankelijk van open water om hun voedsel te zoeken.

Soorten

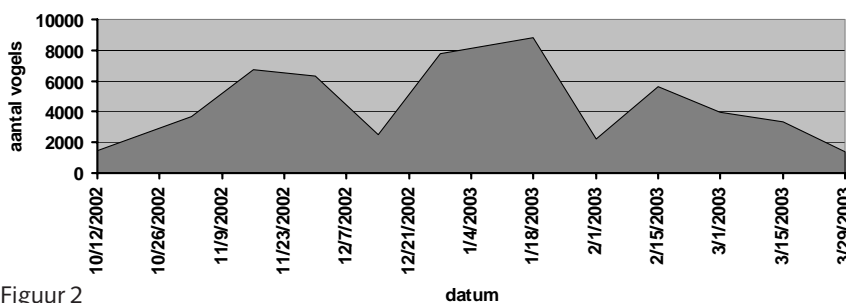
Uit figuur 3 kunnen we afleiden dat één op de twee waargenomen vogels een smient is. Als we vergelijken met twee jaar terug, merken we dat voornamelijk *brandgans* en *kemphaan* een belangrijker aandeel innemen. Twee jaar terug was de *brandgans* nog als negende geklasseerd op de lijst van de meest voorkomende soorten in het gebied, nu neemt deze 'verwilderde' soort al de zesde plaats in. *Kemphaan* steeg twee plaatsen, namelijk van tien naar acht.

totaal aantal wintervogels van de winterhalfjaren 1993-1994 tot en met 2002-2003

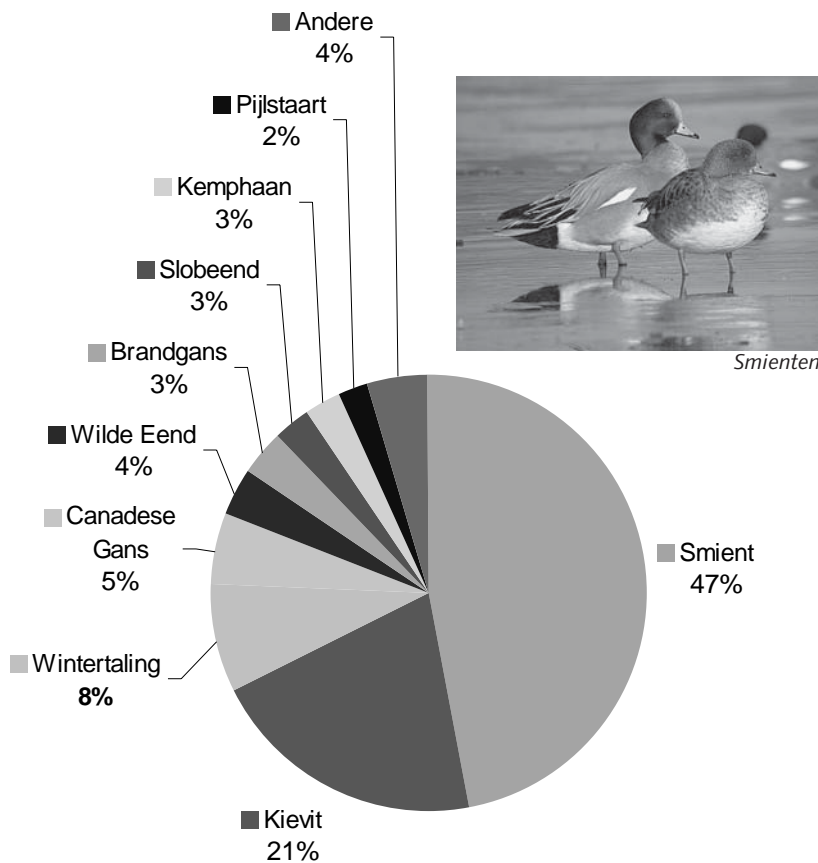
Figuur 1

totaal aantal watervogels tijdens het winterhalfjaar 2002-2003

Figuur 2

procentueel aandeel van de verschillende soorten watervogels tijdens het winterhalfjaar 2002-2003

Figuur 3

Records

Hieronder bespreken we kort enkele opmerkelijke waarnemingen, belangrijke aantallen en natuurlijk de records!

Dodaars Deze soort liet zich tijdens vier tellingen zien, en liet met vier exemplaren op 2 november zijn tweede hoogste aantal noteren sinds de gecoördineerde tellingen begonnen.

Fuut Met zeven stuks op 1 maart werd het record gebroken. Het vorige dateerde van 27 februari 1999. Traditioneel is deze vogel te zien op de oude Leiearm. Ook wat het aantal vogeldagen betreft, mochten we hier een record noteren (504 dagen – vorig bedroeg 406 tijdens het winterhalfjaar 98-99).

Aalscholver Het gaat deze soort kennelijk voor de wind. Slechts op 1 februari werd de soort niet gezien. De grootste groep zat er op 16 november. Deze 27 exemplaren waren goed voor een nieuw record, en ook het aantal vogeldagen werd verdubbeld (van 1124 naar 2422 dagen).

Blauwe reiger Deze soort deed het iets minder goed dan vorige jaren, maar was toch nog nadrukkelijk aanwezig. Het typische verloop (hoge aantallen aan het begin en het einde van de telperiode, met daartussen relatief weinig exemplaren) was ook dit jaar te merken. Het aantal vogeldagen daalde voor het eerst sinds vijf jaar.

Knobbelzwaan Voor het eerst sinds de winter 1989-90 werden er minder dan tien zwanen geteld. Het maximale aantal bedroeg negen stuks op 28 december. Toch werd de soort tijdens acht tellingen waargenomen.

Bergeend Deze soort werd tijdens alle tellingen gezien, waarbij de hoogste aantallen traditioneel op het einde van de telperiode werden geteld. Op 15 maart werden er 72 geteld, wat opnieuw goed is voor een record (het vorige bedroeg 43 tijdens de laatste telling van vorig jaar). Ook het aantal vogeldagen werd scherper gesteld.

Smient Dat dit onze talrijkste vogel is, kon u al zien op figuur 3. Het maximale aantal van meer dan 8.000 exemplaren uit het winterhalfjaar 1995-96 werd wel niet gehaald, maar toch kunnen we een nieuw record noteren. Het aantal vogeldagen lag nog nooit zo hoog voor deze soort als dit winterhalfjaar. Met iets meer dan 600.000 dagen werd het vorige record (uit 1998-99) met bijna 50.000 dagen verpulverd. Dat betekent dat deze soort constant met hoge aantallen aanwezig was in het gebied.

Krakeend Deze soort ontbrak slechts tijdens één telling, maar bereikte niet de spectaculaire aantallen van vorig jaar (toen maximaal 197 stuks, nu 39).

Wintertaling De hoge aantallen van vorig jaar werden ook voor deze soort niet behaald, maar met iets meer dan 1.400 exemplaren op 16 november blijft de wintertaling nog steeds op nummer drie in de ranglijst van de meest voorkomende soorten (zie figuur 3). Deze soort komt het meest voor in het noordelijk gebied (vanuit de kijkhut naar links kijken), maar komt ook talrijker voor ter hoogte van Loopgracht West.

Zomertaling Tijdens de laatste telling werd een koppeltje gezien in de Ossemeersen.

Wilde eend Met 834 exemplaren bleef deze soort tweehonderd stuks onder zijn record van vorig jaar.

Pijlstaart Vorig jaar vertelden we u dat deze soort opvallend hoog scoorde, en bijna de één-procentnorm behaalde van de geschatte

Noord-West-Europese populatie. Dit jaar mochten we opnieuw veel pijlstaarten tellen, weliswaar niet de 538 exemplaren van vorig jaar, maar de 439 stuks op 18 januari mochten er ook wel wezen. Wel steeg het aantal vogeldagen spectaculair. Vorig jaar hadden we al een record aantal dagen met net geen negentienduizend, dit jaar doet deze soort er nog maar liefst een kleine tienduizend bij (zie figuur 4)!

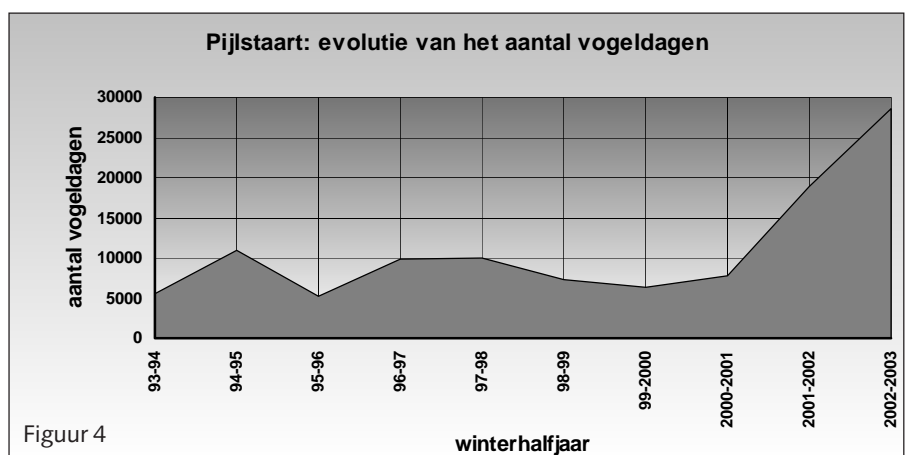
Slobeend Deze soort was minder talrijk aanwezig dan de vorige jaren. Hij bereikte nog wel eenmaal de één-procentnorm (414 stuks op 28 december), maar zag zijn aantal vogeldagen met een kleine dertigduizend (!) dalen. Met een goeie zevenendertigduizend dagen is dit de achtste plaats op zeventien keer.

Kuifeend De hoogste aantallen werden geteld tijdens de drie laatste tellingen, met een maximum van 82 exemplaren op 1 maart.

Tafeleend Deze werd zes keer waargenomen, met een maximum van vier, en dit telkens op de Loopgracht.

Meerkoet Voor het eerst sinds 1993-94 is er een lichte stijging waarneembaar in het aantal vogeldagen voor deze soort, maar het aantal (negentienduizend) blijft nog mijlenver van de tachtigduizend van begin jaren negentig.

Waterhoen Hetzelfde verhaal voor deze soort. De lichte stijging zet zich hier al echter een paar jaar door (behalve vorig jaar) maar het

Figuur 4

aantal vogeldagen ligt nog steeds onder de twintigduizend. Eind jaren tachtig, begin jaren negentig lagen deze nog steeds boven de vijftigduizend.

Waterral Het gaat blijkbaar beter met deze verborgen levende soort. Op bijna alle tellingen werd hij gehoord, terwijl op 16 november met minimaal acht exemplaren zelfs een nieuw record werd genoteerd.

Canadese gans Er werden weer ontzettend veel van deze beesten gezien. Het maximum aantal getelde ganzen was 666. Het aantal vogeldagen is vergelijkbaar met deze van vorig jaar. Uit figuur 3 blijkt dat deze vogel de vierde meest voorkomende vogel is in dit gebied. Hierbij moeten we wel vermelden dat de aantallen van Canadese ganzen die komen slapen in de Bourgoyen veel hoger liggen, maar de meeste zijn op zaterdagmorgen alweer gaan vliegen.

Brandgans Een paar jaar geleden stelde ik in een overzicht van de tellingen (Grutto, 25ste jaargang, nr 2) dat deze vogel aan een steile opmars bezig was. Vandaag kan ik dit alleen maar bevestigen. Met 538 exemplaren op 1 maart noteerden we een nieuw record, en ook het aantal vogeldagen blijft stijgen. Drie jaar geleden nog geen achttuizend vogeldagen, nu zijn we de kaap van veertigduizend al voorbij!

Kievit Met 21% aanwezigheid blijft deze vogel op nummer twee staan van de meest voorkomende vogels in de Bourgoyen (zie figuur 3). Het maximale aantal werd geteld op 28 december met een goede vierduizendvijfhonderd vogels.

Kemphaan Vorig jaar schreef ik in mijn overzicht dat er een ongelooflijk aantal kemphanen werd geteld (1238). Niemand die dacht dat dit aantal nog zou gehaald worden. Niets is minder waar, want op 28 december telden we in de voormiddag duizendvijfhonderd stuks, goed voor een nieuw en schitterend record. En wellicht kan het nog beter, want in de namiddag telde onze voorzitter er nog tweehonderd meer (maar dit was buiten de gecoördineerde tellingen).

Watersnip Er werden vierhonderd snippen geteld op 2 november, goed voor een nieuw record.

Wulp Waren niet zo talrijk tijdens de tellingen. Het maximum bedroeg 37 exemplaren. De grootste aantallen zitten hier echter niet de (zaterdag)morgen, maar 's avonds.

Grutto Dit winterhalfjaar hadden we twee periodes waar we grutto's konden zien. Traditioneel vanaf begin maart, waarbij we een maximum van 29 noteerden. Maar we telden er ook twee en vier op 16 en 30 november. Sinds de start van de gecoördineerde tellingen werden nog nooit in deze periode grutto's opgemerkt.

Roofvogels en andere leuke waarnemingen

Wat roofvogels betreft, was het 'genen vetten'. Af en toe een sperwer, maximaal twee buizerds, zelden een torenvalk. Gelukkig konden we soms een slechtvalk zien. De ransuilen waren daarentegen weer trouw op post, met een maximum van zeven op 2 november. Het koppeltje steenuil aan de Meerskant zat er ook getrouw. Nog te vermelden zijn de buidelmee en de drie ijsvogels op 2 november.

Meetellen?

De watervogeltellingen starten terug op half oktober. Mensen die zich geroepen voelen om al hun vogelkennis ten toon te spreiden of aan te wenden voor de goeie zaak, en het gebied goed kennen, zijn steeds welkom om te helpen tellen. Of hebt u gewoon eens zin om dat 'tellen' van dichtbij mee te maken... geef een seintje.

Benny Cottele
Esdoornstraat 14
9030 Mariakerke
09/2264350
benny.cottele@pandora.be

Van boven naar onder: bergeend, watersnip, krakeend, waterral

VOGELTELLINGEN BOURGOYEN-OSSEMEERSEN '02-03'

	12/10/2002	2/11/2002	16/11/2002	30/11/2002	14/12/2002	28/12/2002	18/01/2003	1/02/2003	15/02/2003	1/03/2003	15/03/2003	29/03/2003	VOGELDAGEN
DATUM													
SOORT													
WATERVOGELS 'WETLANDS INTERNATIONAL'													
Dodaars	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	109
Fuut	5	2	3	2	0	2	1	2	2	7	6	2	504
Aalscholver	9	6	27	19	6	16	8	0	16	23	19	19	2422
Blauwe Reiger	17	14	8	3	6	4	7	1	1	2	10	6	1232
Knobbelzwaan	0	0	5	8	0	9	4	0	4	4	1	3	567
Bergeend	1	3	8	8	3	3	9	7	9	39	72	37	2713
Smient	530	1382	3338	3354	1667	3888	5496	1525	3835	1210	1370	430	603981
Krakeend	14	10	39	38	5	33	36	3	0	12	18	6	3301
Wintertaling	48	637	1417	1020	124	1077	1124	371	189	464	262	70	105098
Zomertaling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	21
Wilde Eend	128	212	523	461	69	834	401	38	77	159	81	41	47705
Pijlstaart	1	65	193	101	22	360	439	40	289	213	96	2	28515
Slobeend	95	162	316	282	150	414	350	40	165	220	178	65	37464
Soepeend	9	2	6	6	15	7	9	5	6	4	n.g.	5	1163
Nonnetje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	14
Tafeleend	0	0	4	2	0	2	2	0	0	2	1	0	196
Kuifeend	1	0	23	38	1	72	6	0	0	82	81	69	5257
Meerkoet	42	23	101	101	33	146	198	77	300	91	133	54	19429
Waterhoen	74	42	98	51	127	63	168	56	268	139	164	92	19681
Waterral	0	6	>8	>4	0	7	3	0	2	3	1	3	564
Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11
Kolgars	0	2	21	0	0	0	8	0	0	13	0	0	651
Grauwe Gans	0	12	11	28	0	12	7	0	7	0	3	2	1250
Boerengans	106	74	39	29	37	42	71	38	45	39	42	35	9261
Indische Gans	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	70
Canadese Gans	40	624	395	299	261	383	439	48	409	666	482	422	66276
Kleine Canadese Gans	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	35
Brandgans	350	394	169	500	3	372	31	2	29	538	314	42	42284
Nijlgans	0	5	15	1	0	2	0	1	0	3	0	0	403
Magelaengans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maangans	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18
Zwartbuikfluiteend	0	0	4	0	0	4	0	0	0	4	0	0	182
Hybride-gans	0	1	2	0	2	1	1	0	1	1	0	0	137
Totaal	1470	3687	6766	6351	2531	7755	8818	2254	5654	3939	3335	1409	
STELTLOPERS													
Scholekster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	28
Kievit	271	1382	3795	3300	500	4520	310	732	645	1109	832	20	266445
Kemphaan	0	8	256	0	0	1500	30	260	15	15	68	20	5747
Watersnip	53	400	77	>110	>5	0	0	16	0	83	14	33	12544
Grutto	0	0	2	4	0	0	0	0	0	3	29	17	711
Tureluur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	53
Bonte Strandloper	0	0	2	1	0	2		0	0	0	4	0	133
Wulp	0	0	0	15	0	1	0	0	37	0	0	2	767
MEEUWEN													
Kokmeeuw	13	7	4	27	16	NG	420	203	345	52	213	4	
Stormmeeuw	0	0	0	0	0	NG	14	33	20	1	1	0	
Kleine Mantelmeeuw	0	0	1	0	0	NG	0	0	0	0	0	0	
Zilvermeeuw	1	1	0	2	3	NG	16	1	11	6	0	1	
Pontische Meeuw	0	0	0	0	1	NG	0	0	0	0	0	0	
Grote Mantelmeeuw	0	0	0	0	0	NG	0	0	0	0	0	0	
ROOFVOGELS													
Sperwer	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	46
Buizerd	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	0	2	2221
Torenvalk	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	28
Slechtvalk	0	0	0	1	0	0	1	2	0	1	0	1	84
Ransuil	2	7	4	5	0	4	3	3	1	1	0	0	476
Steenuil	0	0	2	0	1	0	2	1	1	1	1	1	144
ANDERE OBSERVATIES													
Grote Bonte Specht	0					0	0	0	0	0	1	1	25
Groene Specht	1	1	2	0	0	0	1	0	1	0	0	1	105
Kleine Bonte Specht	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	28
Ijsvogel	2	3	2	1	2	2	1	0	0	1	2	3	284
Buidelmees	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18
Vuurgoudhaan	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	60
Waterpeil													
DPS	5m33	5m41	5m58	5m51			5m54	5m58	5m50	5m39	5m32	5m25	
Baudet		5m39	5m49	5m30	5m17	5m35	5m32	5m43	5m30	5m22	5m22	5m19	
Tellers	COB	BAX	ANA	CAB	ANA	CAB	COB	ANA	ANA	CAP	ANA	ANA	
	DEJ	DAD	COB	COB	COB	COB	LEK	CHA	COB	DEK	NUJ	COB	
	TJF	DED	DED	LEK	LEK	DAD	MAF	COB	TRM	DEL	SPG	DEJ	
		DEJ	LEK	NUJ	NUJ	DEJ	NUJ	NUJ	NUJ	MEJ	VEL	VEL	
		LAF	NUJ	SPG		LAF	SPG	SPG		NUJ			
		MAF	PIJ			SPG				SPG			
		NUJ	SPG							VEL			
		SPG	TJF							VLU			
		TRM											

Tellers:
 ANA=Anselin Anny
 BAX=Baecke Xavier
 CAB=Cannoot Bernard
 CAR=Carchon Philippe
 CHA=Christiaens Anton
 COB=Cottele Benny
 DAD=Danhioux Daniël
 DED=Devylder Dany
 DEK=Demaeyer Katrien
 DEJ=Devallez Jelle
 LAF=Laevens Frank
 LEK=Lepla Koen
 MAF=Maes Frank
 MEJ=Mergeay Joachim
 NUJ=Nuytinck Jorinde
 PIJ=Pieters Johan
 SPG=Spanoghe Geert
 TJF=T'Jollyn Filiep
 TRM=Trybou Maarten
 VEL=Verdegem Luc
 VLU=Verheyen Luc